

OB OSEMDESETLETNICI PROF. BORISA MERHARJA

Ko smo se folkloristi lanskega maja zavedeli, da je akademik profesor Boris Merhar dopolnil častitljivih osemdeset let, je bila redakcija *Traditiones* že zaključena, rokopisi pa že v tiskarni in tako je zadnja številka edinega etnološko-folklorističnega zbornika ostala brez prispevka o slavistu, ki je doživel del svoje ustvarjalnosti posvetil folkloristiki oziroma ljudski pesmi. Vsa leta, od začetka izdajanja naprej, je bil prof. Merhar recenzent *Traditiones* in član znanstvenega sveta Inštituta za slovensko narodopisje pri ZRC SAZU.

Po Grafenauerjevem prispevku o slovenski ljudski pesmi (1952) je novo, obširno in na drugačnih izhodiščih utemeljeno študijo o slovenskem ljudskem pesništvu prispeval prav slavljenelec — prof. Merhar — v *Zgodovini slovenskega slovstva I* (1956). Ta izredno natančna in poglobljena zgodovinsko-teoretična študija je zaradi svojega historičnega pregleda slovenske folkloristične misli in zaradi novih poudarkov še danes temeljno delo, po katerem ne segajo samo slavisti, pač pa tudi folkloristi in etnologi. Študentje ga jemljejo v roko kot obvezno strokovno literaturo, specializirani raziskovalci pa kot nepogrešljivo delo, iz katerega še zdaj črpamo dejstva, ki jih kljub naši znanstveni »zrelosti« večkrat premalo poznamo.

Boris Merhar se neprestano zaveda, da se znanost hitro razvija in da še tako podkrepljene ugotovitve o slovenskem ljudskem pesništvu niso statična, temveč dinamična kategorija. Kot prenicljiv znanstvenik vé, katere so nespremenljive stalnice v slovenski folkloristiki, ki jih v vseh delih ohranja, da se tudi ob novih ugotovitvah o ljudskem pesništvu vedno jasneje v Merharjevem delu zarisujejo temeljna dejstva slovenske folkloristike. V delu je prof. Merhar svoja spoznanja sproti preverjal ob novem gradivu, ki mu je prinašalo nova spoznanja. Zato je njegovo kasnejše delo *Slovenske ljudske pesmi (I, 1970)* spet nov prispevek našemu védenju o oblikovnih in vsebinskih specifičnostih naše ljudske pesmi.

V začetku 60. let so bile med slovensko književno produkcijo redkejšje zbirke oz. antologije ljudskega pesništva. Štrekljevo zbirko so imeli le nekateri redki posamezniki, knjižnice in specializirane ustanove. Zato je bilo bogastvo te zbirke širšemu občinstvu takorekoč nepoznano, s tem pa tudi vrednost in pomen slovenske ljudske pesmi nasploh. Boris Merhar je pripravil izbor ljudskih pesmi z obširno uvodno študijo (*Slovenske ljudske pesmi, 1961*). V tej zbirki se prof. Merhar razkriva kot literarni zgodovinar, esteta, ki je široko odmevno zbirko zasnoval kot antologijo biserov naše ljudske književnosti. Poleg tega knjiga povsod razodeva resnega znanstvenika, saj avtor svojega antologijskega načela ni utemeljil samo na literarno-kritičnih oz. estetskih kategorijah, ampak je izbor podredil folkloristični vedi. Bralcu so pesmi predstavljene po vsebinskih in oblikovnih prvinah, ki z uvodno študijo postanejo specifičen prerez in pregled ljudske pesniške ustvarjalnosti. Uvodna beseda bralcem odpira znanstven pogled na ljudsko pesem, ki je napisana tako, da mlademu ali po stroki manj razgledanemu bralcu daje folkloristične »stalnice«, obenem pa

ga opozarja na vrednote in pomen specifične zvrsti književnosti, ki se je v splošnih predstavah vedno gibala med popolnim zanikanjem in odklanjanjem in med šolsko brezbarvnostjo.

Šele danes, ko s časovnim odmikom pregledujemo folkloristično delo prof. Merharja, se zavedamo, kako je bil prav slavljeneec hote ali nehoté med prvimi, ki si je s svojim znanstvenim delom prizadeval za emancipacijo folkloristike, o kateri v zadnjih letih toliko govorimo. To smo občutili že njegovi študentje, ki smo na ljubljanski slavistiki poslušali Merharjeva predavanja o starejši slovenski književnosti in ljudskem pesništvu. Iz srednje šole nismo prinesli zadostnega védenja o ljudski književnosti. Podoba o njej smo si oblikovali šele na fakulteti, za kar ima zasluge prof. Merhar, ki nas je s predavanji znal pritegniti, nas usmerjati in nam razvijati občutek za znanstven pristop k literaturi. Tudi za tista področja, za katera smo do takrat v brucovski vsevednosti mislili, da za slovenski knjižni razvoj niso tako pomembna. Kot predavatelj prof. Merhar nikoli ni bil »manifestativen« ali »parolarski«, nasprotno, prej ga je odlikovala nevsiljivost, skromnost in mirnost (ki nas je zlasti očarala pri izpitih), a nas je znal z znanstvenim pristopom tako »sprovocirati« in zagreti, da smo vsi po vrsti pripravljali referate na določeno témo, in seminarji so pri njem postali živa »borilnica« študentskega postavljajstva, ki ga je znal profesor z znanstveno avtoriteto in človeško mirnostjo usmerjati k plodnim izsledkom. Ti so nastali mogoče šele mnogo pozneje, med študijem smo mu te kvalitete vračali v najmanjši meri. Skratka, prof. Merhar nas je brez profesorske nasilnosti znal prisiliti k razmišljanju. In to toliko bolj, ker smo pri njegovih predavanjih zares občutili, da gre za akademske analize in metode tudi pri obravnava za nas »nepotrebnih« poglavij in detajlov.

Pozneje smo se ob študiju slovenske književnosti še večkrat posredno srečali s prof. Merharjem, bodisi pri študiju Cankarja ali ob svobodnem verzu, o čemer je pisal. Cankarjevo izbrano delo v desetih knjigah z Merharjevimi obsežnimi opombami je še danes temeljno delo. Ob kasnejši izdaji Cankarjevih zbranih del v drugačnem uredništvu, ki pa so v marsičem izhajali prav iz Merharjevega dela, sem kot danes ob pisanju tega članka začutil usodno »logiko« človeško mirnega, nikoli pozornost zbujujočega življenja prof. Merharja. Vsi, od raziskovalcev Cankarja do raziskovalcev ljudskega pesništva, smo začeli pri njegovih spoznanjih (ali si jih celo prisvajali) in pri njegovem znanstvenem delu, vendar smo ga vedno nehoté »prešli« kot samoumevno dejstvo, brez pravega spoznanja in spraševanja o tem, kaj bi bili slovenska literarna zgodovina in folkloristika brez tehtnega prispevka profesorja Merharja. Njegov mirni in očetovski značaj nam je to dopuščal in odpuščal. Življenjski mejniki v njegovem življenju pa nas razveseljujejo tudi zato, ker se ob njih spomnimo na dolg do znanstvenega dela našega jubilaranta, ki mu ob osemdesetletnici skupaj z uredništvom Traditiones in s sodelavci Inštituta za slovensko narodopisje želimo vse dobro in vse najboljše.

Marko Terseglav